

ТЕХНОЛОГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З РОЗВИТКУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

А Проаналізовані теоретичне та практичне значення програм для реалізації освітньої політики в регіоні. Визначена суть понять, пов'язаних із технологією реалізації освітніх програм. Сформульовані дефініції: «освітня цільова програма» і «технологія реалізації освітніх цільових програм». Розроблений алгоритм процесу виконання регіональної освітньої програми з проблем розвитку позашкільної освіти.

Ключові слова: освітня політика, цільова освітня програма, технологія реалізації цільової освітньої програми.

Постановка проблеми. Освіта як найсоціалініше благо та засіб передачі соціокодів знаходиться під постійною увагою державних інституцій управління та громадськості. Пріоритети освітньої політики України суттєво не змінювались з 1991 р. і спрямовані на максимальне задоволення потреб економічного ринку та потреб споживачів освітніх послуг з урахуванням європейського вибору держави.

Стратегія реформування освіти України передбачає покласти основну відповідальність за ефективність діяльності освітньої галузі – регіональні органи управління освітою, що реалізують освітню політику через освітні цільові програми. Актуальність розроблення технології реалізації кожної з цільових програм продиктована динамічними процесами у розвитку інформаційних технологій, економією бюджетних коштів і вимогами споживачів освітніх послуг у сфері позашкільної освіти щодо підвищення ефективності розвитку позашкільних навчальних закладів. Серед цільових регіональних програм Тернопільської області – Програма з розвитку позашкільної освіти.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Освітня політика, специфіка її структури та змісту стали науковими проблемами. Сучасна «Енциклопедія освіти» пропонує визначати освітню політику як «сферу взаємовідносин індивідів, різних соціальних груп з метою використання владних інституцій задля реалізації інтересів і потреб» [3, с. 623].

Сучасні вчені трактують «освітню політику» як складову загальної політики держави; стратегії розвитку освіти; як інструмент захисту прав громадян на освіту; як механізм забезпечення суспільства знаннями.

Н. Шульга, аналізуючи різні підходи вчених К. Корсака, В. Дарманського, В. Кременя, В.Тертички, О. Юлдашева та ін., приходить до висновку, що термін «державна освітня політика» інтегрує в собі внутрішні характеристики таких понять, як «політика», «державна політика», «освіта», і тому, на думку автора, державна освітня політика – це «офіційно визначена, організована й цілеспрямована діяльність держави та підпорядкованих їй установ, спрямована на функціонування і подальший розвиток системи освіти як провідного інституту демократичного суспільства» [8, с. 6–7].

Пріоритети і основні завдання освітньої політики реалізуються через державні та регіональні програми, які, зокрема, стають результативними завдяки відповідним освітнім технологіям. Серед освітніх технологій: концепції освіти, освітні закони, освітні системи, цільові програми.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На практиці втілення ідей освітньої політики відбувається через технології реалізації державних і регіональних програм, яким ще недостатньо приділена увага у наукових роботах.

Відтак *метою статті* є теоретичний аналіз проблем використання механізмів для реалізації освітньої політики та розроблення алгоритму технології реалізації цільової регіональної програми з розвитку позашкільної освіти.

Програма, за визначенням тлумачних словників, – це план діяльності, виклад основних положень уряду, політичної партії, громадської організації [5, с. 621]. Це поняття пов'язують із плануванням навчальних дисциплін і з документами регіональних органів управління освітою, що передбачають розв'язання проблем у різних сферах освіти.

Сучасні дослідники наголошують на необхідності переходу на технологічний рівень і всебічне розширення освітніх інновацій [6]. Тому для реалізації освітніх програм керівникам освіти необхідні технологічні знання.

О. Боднар основними компонентами технологій управління вважає ціль, час, наявність проблеми або суперечностей, конкретизація задачі, умови, засоби (кадрові, інформаційні, матеріально-технічні тощо), суб'єкти (їх статус, повноваження, рівень відповідальності та компетентність) і об'єкти (заклади, працівники, напрями діяльності), фактори впливу зовнішнього середовища, тип влади, рівень управління, циклічний процес із запрограмованими засобами і моделями поведінки суб'єктів, очікуваний результат [1, с. 258].

Є. Красняков технологію реалізації освітньої політики ділить на етапи: визначення принципів завдань; накреслення перспективних і найближчих цілей, які мають бути досягнуті у конкретний термін; вироблення методів, засобів, форм діяльності; вибір організацій (інституцій), за допомогою яких здійснюватиметься діяльність і можуть бути досягнуті поставлені цілі; підбір і розстановка кадрів, здатних зрозуміти й виконати накреслені завдання [4].

Виклад основного матеріалу. Державні та регіональні цільові програми забезпечують не тільки реалізацію основних орієнтирів освітньої політики, але й допомагають вирішувати різного роду проблеми щодо підвищення ефективності позашкільної освіти. З нашої точки зору, освітня цільова програма – це документ, який прописує ресурсне, фінансове, матеріально-технічне, інтелектуальне забезпечення розв'язання поставлених завдань у певній галузі освіти та покроковий план дій зі вказівкою контрольних функцій органів управління освітою та громадськості з метою реалізації пріоритетів освітньої політики держави, освіти регіону та розвиток мережі навчальних закладів відповідно до запитів споживачів освітніх послуг.

Обласна цільова соціальна програма щодо розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року містить такі розділи: впорядкування та розвиток мережі позашкільних навчальних закладів; учасники програми; визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма; визначення мети; обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми; обсягів і джерел фінансування; строки та етапи виконання; основні завдання та результативні показники; напрями діяльності та заходи; координація та контроль за ходом виконання програми.

Основна мета програми: шляхом надання підтримки та розвитку позашкільних навчальних закладів області модернізувати структуру і зміст позашкільної освіти, вдосконалити розвиток її мережі, підвищити якість і створити умови для доступності освітньої діяльності позашкільних навчальних закладів області, вирішити проблемні питання щодо національного виховання, популяризації цінностей, духовної спадщини та історичного краєзнавства, створення додаткових можливостей для духовного, інтелектуального і фізичного розвитку дітей та учнівської молоді, що бажають здобути позашкільну освіту, поглибити міжнародне співробітництво з питань позашкільної освіти. Вона була доповнена положеннями Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схваленої Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344.

Технологію реалізації освітньої програми розуміємо як комплекс заходів, заснованих на технологічних знаннях і відповідних принципах організації, аналізу та контролю за функціонуванням певної галузі освіти чи мережі навчальних закладів із метою виділення необхідних ресурсів та алгоритмізації процесу здійснення заходів відповідно до затвердженої програми. Шляхом використання методу алгоритмізації пропонуємо розглядати процес виконання регіональної освітньої програми з проблем розвитку позашкільної освіти через такі кроки:

Вивчення нормативних документів з функціонування позашкільної освіти та виокремлення шляхів розвитку освітньої політики у цій сфері.

Аналіз регіональної освітньої політики у сфері позашкільної освіти, виокремлення позитивних і

негативних тенденцій, здобутків і прорахунків, непередбачуваних результатів і нерозв'язаних проблем.

Діагностика стану мережі позашкільних навчальних закладів прогнозування її розвитку та оптимізації.

З'ясування проблем науково-методичного та кадрового забезпечення, розвитку системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів системи позашкільної освіти.

Оцінка використання загального обсягу фінансованих ресурсів, необхідних для реалізації регіональної програми.

Поділ на основні етапи процесу реалізації регіональної програми, внесення коректив у терміни, означення пріоритетів на кожному етапі, передбачення кризових ситуацій, включення механізмів випереджального контролю.

Надання підтримки та розвитку позашкільних навчальних закладів області щодо модернізації структури і змісту позашкільної освіти, вдосконалення розвитку її мережі, підвищення якості та створення умови для доступності освітньої діяльності позашкільних навчальних закладів області.

Доповнення програми положеннями Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, завданнями у сфері позашкільної освіти, задекларованих у поточних документах.

Реалізація системи моніторингу якості позашкільної освіти з метою збереження мережі позашкільних закладів, кількості гуртків, секцій, творчих об'єднань, у тому числі із залученням вихованців (учнів і слухачів) з обмеженими можливостями, організація і проведення тематичних літніх шкіл на базі ПНЗ у канікулярний період; збільшення мережі філіалів гуртків різних профілів від позашкільних навчальних закладів на базі сільських загальноосвітніх шкіл тощо.

Підготовка звітів на сесії Тернопільської обласної ради про стан виконання обласної, цільової, соціальної програми на кожному проміжному етапі реалізації.

Аналіз та експертна оцінка результатів обласних конкурсів у сфері позашкільної освіти, їхньої ефективності щодо розвитку мотивації педагогів, прозорості та відкритості. Визначення кращих навчально-виховних закладів.

Оцінка результатів покращення матеріально-технічної бази, збільшення фінансування на позакласну гурткову роботу, матеріальне і моральне стимулювання учнів і керівників гуртків, збільшення кількості годин гурткової роботи, пошуку нових форм і методів залучення батьків до співпраці, здійснених за рахунок реалізації регіональної програми.

Перевірка стану створення умов для доступу молоді до якісної позашкільної освіти через покращення технічного стану навчально-виховного процесу у позашкільних закладах; вивчення якості дистанційного навчання та рівня інформатизації за рахунок заходів програми.

Аналіз участі позашкільних закладів області у Всеукраїнському конкурсі веб-сайтів та оцінка

реалізованих заходів у програмі. Вивчення ефективності використання інформаційних технологій, зокрема веб-сайтів для підвищення іміджу закладів.

Оцінка дієвості програми щодо забезпечення участі і проведення всеукраїнських, обласних, масових, заходів з дітьми та молоддю за напрямками позашкільної освіти.

Аналіз результативності на кожному етапі: профорієнтаційної та професійної підготовки учнів, виробничо-технічного профілю, який об'єднує гуртки автослюсарів, столярів, водіїв, операторів комп'ютерного набору; значення в науково-технічному напрямі гуртків й інші творчі об'єднання предметно-технічного профілю.

Оцінка ефективності проектів, запланованих у програмі (Волонтерство як школа управлінської майстерності та розвиток морально-духовного становлення соціально-активної молоді», «Делегати учнівських прав», «Твоє життя – твій вибір», «Захопливий світ професій», «Юнь Тернопілля за чисте довкілля»).

Реалізація експедицій і конкурсів: Всеукраїнська історико-географічна експедиція «Історія міст і сіл України», «Моя Батьківщина – Україна»; «Мій рідний край».

Виявлення проблем у ході реалізації регіональної освітньої програми. Аналіз причин невиконання запланованих заходів. Загальна оцінка виконання програми. Формулювання рекомендацій щодо реалізації освітніх програм на основі отриманих уроків.

Серед виявлених проблем під час реалізації програм – матеріально-технічні, пов'язані із затягуванням термінів капітального ремонту, використанням застарілого обладнання; реконструкції, недостатнє оснащення гуртків, секцій сучасними навчальними та наочними посібниками, спортив-

ним спорядженням, музичними інструментами, сценічним одягом і взуттям, меблями, іншим матеріально-технічним обладнанням.

Висновки. Механізми технологій усе більше проникають у практику управління освітою, тому що швидкоплинність суспільних процесів стимулює науковців і практиків до пошуку економічних шляхів реалізації різних програм і гарантованих результатів. Розроблення технологій реалізації освітніх програм зумовить оперативність контролю, підвищить ефективність програмних заходів, допоможе виявити можливі загрози та передбачити превентивні заходи.

Перспективи подальших досліджень. Окреслена в цій статті тематика може мати розвиток у напрямі розроблення та детального опису кожного етапу реалізації програми та змісту кожного кроку алгоритму в усіх компонентах технології. Окрім цього, вагомим для практики управління освітою буде дослідження методів оцінювання ефективності та результативності освітніх програм, методів оцінювання ефективності та результативності освітніх програм.

Список використаних джерел

1. Боднар, О. С. Управління аналітико-експертною діяльністю у сфері загальної середньої освіти регіону (теоретико-прикладний аспект) : монографія / О. С. Боднар. – Тернопіль : Крок, 2013. – 544 с.
2. Дзвінчук, Д. І. Освіта в історико-філософському вимірі: тенденції розвитку та управління [Текст]: моногр. / Д. І. Дзвінчук. – Київ : ЗАТ «Нічлава», 2006. – 378 с.
3. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Красняков, Є. Державна освітня політика: сутність поняття, системність, історико-політичні аспекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2757/>
5. Куньч, З. Й. Універсальний словник української мови / З. Й. Куньч. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 848 с.
6. Мельник, Я. Тенденції розвитку державної освітньої політики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/pupr/2012-3/doc/2/04.pdf>
7. Педагогика. Большая современная энциклопедия / сост. Е. С. Рапацевич. – Мн. : – Современ. слово, 2005. – 720 с.
8. Шульга, Н. Д. Сутнісні характеристики поняття «державна освітня політика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Shulga.pdf>

Дата надходження авторського оригіналу до редакції : 10.03.2015

Пихурко О.В. Технология реализации региональной программы по развитию внешкольного образования.

А Проанализированы теоретическое и практическое значение программ для реализации образовательной политики в регионе. Выяснена сущность понятий, связанных с технологией реализации образовательных программ. Сформулированы дефиниции: «образовательная целевая программа» и «технология реализации образовательных целевых программ». Разработан алгоритм процесса выполнения региональной образовательной программы по проблемам развития внешкольного образования.

Ключевые слова: образовательная политика, целевая образовательная программа, технология реализации целевой образовательной программы.

Pikhurko O.V. The technology of implementation of a regional program for the out-of-school education development.

С The theoretical and practical values of programs for realization of educational policy in the region are analyzed. The essence of the concepts connected with the technology of realization of educational programs is found. The definitions are formulated: «the educational target program» and «the technology of implementation of educational target programs». The algorithm of the process of a regional educational program fulfilment on the problems of the out-of-school education development is worked out.

Key words: educational policy, target educational program, technology of realization of a target educational program.